Onkel Vanja: Scener fra livet på landet i fire akter

Et mesterværk om melankoli, konflikter og uudtalte længsler

af Anton Pavlovitj Tjekhov

Ophavsret

Onkel Vanja: Scener fra livet på landet i fire akter

© 2026 Library of Alexandria.

Alle rettigheder forbeholdes.

Ophavsretten til det originale redaktionelle materiale, revisionerne, tilrettelæggelsen og designet, der er udarbejdet til denne udgave, tilhører Library of Alexandria. Ingen del af disse beskyttede elementer må gengives, lagres i et søgesystem eller overføres i nogen form eller på nogen måde uden forudgående skriftlig tilladelse fra Library of Alexandria, medmindre gældende lovgivning tillader det.

Udgivet af Library of Alexandria

LibraryofAlexandria.com

Indholdsfortegnelse

Indledning.....3
Personer.....7
Akt I.....9
Akt II.....22
Akt III.....38
Akt IV.....54

FORORD
BESKED TIL LÆSEREN

Genopbygningen af menneskehedens største bibliotek

For tusinder af år siden var Library of Alexandria centrum for global viden — et fristed, hvor visdommen fra enhver kendt civilisation blev samlet og delt frit.

Og så gik det tabt.

Nu genopbygger vi det — og du er inviteret til at være med.

Hos Library of Alexandria har vi sat os for at gøre hver eneste bog tilgængelig for alle mennesker på jorden — ikke kun på tryk, men på alle sprog, i alle formater og for alle læsere.

Sådan gør vi:

- **Luksusudgaver på tryk til den faktiske trykpris** - Bestil enhver bog som en paperback i høj kvalitet, en elegant indbundet udgave eller et imponerende boksæt — og betal kun, hvad det koster at trykke den. Ingen pristillæg. Ingen mellemled.
- **Ubegrænset adgang til de største værker** - Nyd tusindvis af tidløse klassikere — fra Platon over Shakespeare til Tolstoj — i smukke, moderne e-bogs- og lydbogsudgaver. Læs og lyt uden begrænsninger — for alle læsere, overalt.
- **Moderne oversættelser til alle sprog og dialekter** - Vi nytænker klassikerne i et klart og tilgængeligt sprog — og oversætter dem til alle tænkelige dialekter. Alle fortjener at forstå menneskehedens største idéer.

Når du besøger **LibraryofAlexandria.com** , får du ikke blot adgang til bøger — du bliver en del af en global bevægelse, der vil genoprette, bevare og dele civilisationens visdom.

Bliv en del af fællesskabet i dag på LibraryofAlexandria.com

Sammen sørger vi for, at lyset fra menneskelig visdom aldrig slukkes igen.

Med taknemmelighed,

Holdet bag Det Moderne Bibliotek i Alexandria

Besøg:
www.libraryofalexandria.com
Eller scan koden nedenfor:

Indledning

FIRE MENNESKER OG EN PENSIONERET professors husstand samles omkring en samovar på et gods på landet, og der sker ikke ret meget. Det er det forbløffende ved Onkel Vanja. Der er ingen dueller, ingen hemmeligheder, der råbes hen over en balsal, ingen stor begivenhed, som publikum venter på. Der er te, der bliver kold, en læge, som har redet tyve mil for at tilse en patient, der tilsyneladende er helt rask, og en syvogfyrreårig mand, der højt spørger sig selv, hvor hans liv blev af. Alligevel har stykket holdt sig på scenerne i langt over et århundrede, og det har det gjort ved at finde dramaet i almindelige eftermiddage: i kedsomhed, i spildte år, i kærlighed, der ikke bliver sagt højt, og i arbejde, der måske betyder noget – eller måske ikke.

Undertitlen kalder stykket scener fra livet på landet, og beskrivelsen passer til et værk, der bliver på ét gods og aldrig følger sine personer ind til byen. Det er kort, omtrent lige så langt som en lang aftens læsning, og består af fire akter.

Tjekhov mellem lægegerningen og scenen

Tjekhov var læge, før han blev en berømt forfatter, og det kan mærkes. Han betragter mennesker, som en god læge gør: nøje, uden sentimentalitet og med stor ømhed for det, han finder. Han blev født i 1860 i havnebyen Taganrog, studerede medicin i Moskva og skrev humoristiske historier til tidsskrifter for at hjælpe med at forsørge sin familie. Han blev en af sin tids store novelleforfattere og siden, sent i sit korte liv, en dramatiker, hvis

værker forandrede teatret. Han døde i 1904, fireogfyrre år gammel, af tuberkulose.

Onkel Vanja hører til hans sidste store periode sammen med Mågen, Tre søstre og Kirsebærhaven. Stykket voksede frem af et tidligere, mindre vellykket skuespil af ham og blev opført på scenen i Rusland i slutningen af 1890'erne, i Moskvas Kunstteaters tid, hvor den naturlige, underspillede spillestil passede perfekt til hans tekster. Dets indflydelse er let at få øje på. Dramatikere, manuskriptforfattere og romanforfattere har lånt hans greb med at lade småsnak bære store følelser, og stykket er blevet opført, oversat og nyfortolket igen og igen, også i film, der foregår langt fra Rusland.

Stykkets temaer føles også forbløffende aktuelle. En person taler lidenskabeligt om skove, der forsvinder, floder, der tørrer ud, og et klima i ubalance – ord, man kunne høre på et offentligt møde i dag.

Et hus slået ud af rytme

Stykket foregår på et gods på landet i Rusland i årene før revolutionen. Ivan Voitski, kaldet Vanja, har i årtier hjulpet sin niece Sonja med at drive stedet og sendt dets overskud til en anset professor, som er gift med Sonjas afdøde mors efterfølger. Nu er professoren og hans unge, smukke anden hustru kommet for at bo der, og hele husstandens rutine er kørt af sporet. Hvad er et liv med stille, pligtopfyldende arbejde værd, når den person, man arbejdede for, selv dukker op?

Forvent mere snak end handling. Tjekhovs personer snakker løs, klager, laver vittigheder, citerer digte og afbryder sig selv midt i en tanke, og pauserne betyder lige så meget som replikkerne. Tonen er både komisk og sørgmodig, ofte inden for én og samme tale. Navnene kan forvirre førstegangslæsere: Russere bruger fornavne, kælenavne og formelle titler, så

Vanja, Ivan og Jean er én og samme mand, og den gemytlige godsejer Telegin svarer gladeligt til »Vafler«. En kort personliste står først i bogen, og persongalleriet er så lille, at man kan lære det på få minutter.

Der er nogle spørgsmål, der er værd at tage med sig. Er Vanjas bitterhed berettiget, eller er det delvis hans egen skuffelse, der leder efter nogen at give skylden? Giver lægens lidenskab for sine skove hans liv mening, eller prøver han at overbevise sig selv? Og hvad koster det en smuk kvinde, som alle beundrer, at blive betragtet så intenst og forstået så lidt?

Personer

ALEKSANDER SEREBRAKOFF, pensioneret professor
JELENA, hans hustru, syvogtyve år gammel
SONJA, hans datter fra et tidligere ægteskab
FRU VOITSKAJA, en geheimråds enke og mor til Serebrakoffs første hustru
IVAN (VANJA) VOITSKIJ, hendes søn
MICHAEL ASTROV, læge
ILIA (VAFLER) TELEGIN, en forarmet godsejer
MARINA, en gammel sygeplejerske
EN ARBEJDER
Handlingen foregår på SEREBRAKOFFS landejendom

Akt I

ET LANDSTED PÅ EN TERRASSE. Foran huset ligger en have. I en allé under en gammel poppel står et bord dækket til te med en samovar osv. Nogle bænke og stole står i nærheden af bordet. På en af dem ligger en guitar. En hængekøje er spændt op nær bordet. Klokken er tre om eftermiddagen på en overskyet dag.

MARINA, en stille, gråhåret lille gammel kone, sidder ved bordet og strikker en strømpe.

ASTROV går frem og tilbage i nærheden af hende.

MARINA. [Hælder te op i et glas] Tag lidt te, min søn.

ASTROV. [Tager modvilligt glasset fra hende] Jeg har vist ikke lyst til noget.

MARINA. Vil du så hellere have lidt vodka?

ASTROV. Nej, jeg drikker ikke vodka hver dag, og desuden er det for varmt nu. [En pause] Sig mig, sygeplejerske, hvor længe har vi kendt hinanden?

MARINA. [Tænksomt] Lad mig se, hvor længe er det? Herre – hjælp mig med at huske. Du kom her til egnen første gang – lad mig tænke – hvornår var det? Sonjas mor levede endnu – det var to vintre, før hun døde; det var elleve år siden – [tænksomt] måske mere.

ASTROV. Er jeg blevet meget forandret siden da?

MARINA. Åh ja. Dengang var du ung og flot, og nu er du en gammel mand, og flot er du ikke længere. Du drikker også.

ASTROV. Ja, ti år har gjort mig til et andet menneske. Og hvorfor? Fordi jeg er overanstrengt. Sygeplejerske, jeg

er på benene fra daggry til skumring. Jeg kender ikke til hvile; om natten ligger jeg og ryster under tæppet af frygt for at blive kaldt ud til en eller anden syg; jeg har slidt uden ro eller en eneste fridag, siden jeg lærte dig at kende; kunne jeg undgå at blive gammel? Og så er tilværelsen jo også kedelig; livet er en meningsløs, beskidt affære, og det går trægt. Alle her omkring er dumme, og når man har levet sammen med dem i to eller tre år, bliver man selv dum. Det er uundgåeligt. [Snor sit overskæg] Se, så langt et overskæg jeg har fået. Et fjollet, langt overskæg. Ja, jeg er lige så dum som de andre, sygeplejerske, men ikke lige så uintelligent; nej, jeg er ikke blevet uintelligent. Gudskelov er min hjerne ikke blevet sløv endnu, selv om mine følelser er blevet følelsesløse. Jeg beder ikke om noget, jeg har ikke brug for noget, jeg elsker ingen, bortset fra dig alene. [Kysser hende på hovedet] Jeg havde en sygeplejerske ligesom dig, da jeg var barn.

MARINA. Har du ikke lyst til at få lidt at spise?

ASTROV. Nej. I fastens tredje uge tog jeg ud til tyfusepidemien i Malitskoje. Det var udslæts-tyfus. Bønderne lå side om side i deres hytter, og kalvene og grisene løb rundt på gulvet mellem de syge. Snavset og røgen var forfærdelig! Ubeskrivelig! Jeg sled blandt de mennesker hele dagen, ikke en krumme kom over mine læber, men da jeg kom hjem, fik jeg stadig ingen ro; en sporskifter blev båret ind fra jernbanen; jeg lagde ham på operationsbordet, og han døde i mine arme under kloroform, og så vågnede mine følelser, som burde være blevet bedøvet, igen, og min samvittighed pinte mig, som om jeg havde dræbt manden. Jeg satte mig ned og lukkede øjnene – sådan her – og tænkte: Vil vores efterkommere om to hundrede år, som vi baner vejen for, huske at sige et venligt ord om os? Nej, sygeplejerske, de vil glemme os.

MARINA. Mennesket er glemsomt, men Gud husker.

ASTROV. Tak for det. Du har talt sandt.

VOITSKIJ kommer ind fra huset. Han har sovet efter middagsmaden og ser temmelig usoigneret ud. Han sætter sig på bænken og retter på kraven.

VOITSKIJ. Hm. Ja. [En pause] Ja.

ASTROV. Har du sovet?

VOITSKIJ. Ja, i den grad. [Han gaber] Lige siden professoren og hans kone kom, er vores dagligliv vist kommet helt ud af kurs. Jeg sover på de forkerte tidspunkter, drikker vin og spiser alle mulige mærkelige retter til frokost og middag. Det er usundt. Sonja og jeg plejede at arbejde sammen og havde aldrig et ledigt øjeblik, men nu arbejder Sonja alene, og jeg spiser, drikker og sover bare. Der er noget galt.

MARINA. [Ryster på hovedet] Sikke et virvar her i huset! Professoren står op klokken tolv, samovaren holdes kogende hele formiddagen, og alting må vente på ham. Før de kom, spiste vi middag klokken et, som alle andre, men nu spiser vi klokken syv. Professoren sidder oppe hele natten og skriver og læser, og pludselig, klokken to, ringer klokken! Gud hjælpe os, hvad er nu det? Professoren vil have te! Væk tjenerne, tænd samovaren! Herre, sikke et kaos!

ASTROV. Bliver de længe?

VOITSKIJ. Hundrede år! Professoren har besluttet sig for at slå sig ned her.

MARINA. Se nu bare! Samovaren har stået på bordet i to timer, og de er alle sammen ude at gå!

VOITSKIJ. Nå, bliv nu ikke ophidset; der kommer de.

Man hører stemmer nærme sig. SEREBRAKOFF, JELENA, SONJA og TELEGIN kommer ind fra bunden af haven, på vej tilbage fra deres gåtur.

SEREBRAKOFF. Pragtfuldt! Pragtfuldt! Hvilke smukke udsigter!

TELEGIN. De er vidunderlige, Deres Excellence.

SONJA. I morgen tager vi ud i skoven, ikke, far?

VOITSKIJ. Mine damer og herrer, teen er klar.

SEREBRAKOFF. Vil De være så venlig at sende min te ind på biblioteket? Jeg har stadig noget arbejde, jeg skal gøre færdigt.

SONJA. Jeg er sikker på, at du vil elske skoven.

JELENA, SEREBRAKOFF og SONJA går ind i huset. TELEGIN sætter sig ved bordet ved siden af MARINA.

VOITSKIJ. Der går vores lærde forsker på sådan en varm, trykkende dag, iført overfrakke og galoscher og med en paraply i hånden!

ASTROV. Han prøver at passe godt på sit helbred.

VOITSKIJ. Hvor er hun smuk! Hvor er hun smuk! Jeg har aldrig i mit liv set en smukkere kvinde.

TELEGIN. Ved du hvad, Marina, når jeg går gennem markerne eller den skyggefulde have, når jeg ser på bordet her, svulmer mit hjerte af grænseløs lykke. Vejret er henrivende, fuglene synger, vi lever alle i fred og tilfredshed – hvad mere kunne sjælen ønske sig? [Tager et glas te.]

VOITSKIJ. [Drømmende] Sådanne øjne – en strålende kvinde!

ASTROV. Kom nu, Ivan, fortæl os noget.

VOITSKIJ. [Sløvt] Hvad skal jeg fortælle?

ASTROV. Har du ikke noget nyt til os?

VOITSKIJ. Nej, det er alt sammen gammelt nyt. Jeg er lige som sædvanlig, eller måske værre, for jeg er blevet doven. Nu laver jeg ikke andet end at krage som en gammel ravn. Min mor, den gamle skade, snakker stadig om kvindernes frigørelse, med det ene øje på graven og det andet i sine lærde bøger, hvor hun altid leder efter et nyt livs morgengry.

ASTROV. Og professoren?

VOITSKI. Professoren sidder i sit bibliotek fra morgen til aften, som sædvanlig –

»Vi anstrenger sindet, rynker panden,
skriver og skriver,
uden ophør
og uden håb om ros, hverken nu eller sidenhen.«

Det er synd for papiret! Han burde skrive sin selvbiografi; han ville være et virkelig strålende emne for en bog! Tænk dig det: en pensioneret professors liv, så smagløst som et stykke tørt skibsbrød, pint af podagra, hovedpine og gigt, med en lever, der sprænges af jalousi og misundelse, og som bor på sin første kones gods, skønt han hader det, fordi han ikke har råd til at bo i byen. Han klager evindeligt over sin hårde skæbne, selv om han i virkeligheden er usædvanlig heldig. Han er søn af en simpel diakon og er nået helt til professorstolen, blevet svigersøn til en senator, bliver tiltalt »Deres Excellence« og så videre. Men jeg skal sige dig noget; manden har skrevet om kunst i femogtyve år, og han ved ikke det første om den. I femogtyve år har han tygget på andre mænds tanker om realisme, naturalisme og alt det sludder; i femogtyve år har han læst og skrevet ting, som kloge mennesker for længst har kendt til, og som dumme mennesker ikke interesserer sig for; i femogtyve år har han skabt bjerge i sit indbildte landskab af små tuer. Og tænk så på hans selvindbildskhed og formastelighed gennem al den tid! I femogtyve år har han optrådt i falske gevandter, og nu er han gået på pension uden at være kendt af en levende sjæl; og se ham så! Han skridter hen over jorden som en halvgud!

ASTROV. Jeg tror, du misunder ham.

VOITSKI. Ja, det gør jeg. Se, hvor heldig han har været med kvinderne! Selv Don Juan var ikke mere begunstiget. Hans første kone, som var min søster, var et smukt, mildt væsen, så ren som den blå himmel over os, ædel og storsindet, med flere beundrere, end han har elever, og hun elskede ham, som kun væsener af engleagtig renhed kan elske dem, der er

lige så rene og smukke som de selv. Professorens svigermor, min mor, forguder ham den dag i dag, og han indgyder hende stadig en slags tilbedende ærefrygt. Hans anden kone er, som du ser, en strålende skønhed; hun giftede sig med ham i hans alderdom og har ofret hele sin skønheds og friheds glans for ham. Hvorfor? Hvad for?

ASTROV. Er hun ham tro?

VOITSKI. Ja, desværre.

ASTROV. Hvorfor desværre?

VOITSKI. Fordi en sådan troskab er falsk og unaturlig fra inderst til yderst. Det lyder smukt, men der er ingen logik i det. Det anses for umoralsk, at en kvinde bedrager en gammel mand, hun hader, men det anses for helt moralsk, at hun kvæler sin stakkels ungdom i sit bryst og fordriver ethvert livgivende begær fra sit hjerte.

TELEGIN. [Med grådkvalt stemme] Vanja, jeg bryder mig ikke om at høre dig tale sådan. Hør, Vanja; enhver, der svigter sin mand eller kone, er troløs og kunne også svigte sit fædreland.

VOITSKI. [Irriteret] Luk for hanen, Vafler.

TELEGIN. Nej, lad mig nu tale, Vanja. Min kone løb væk med en elsker dagen efter vores bryllup, fordi mit udseende ikke var videre kønt. Siden da har jeg aldrig forsømt min pligt. Jeg elsker hende og har været hende tro lige til denne dag. Jeg hjælper hende alt, hvad jeg kan, og har givet min formue til at uddanne deres fælles datter. Jeg har givet afkald på min lykke, men jeg har bevaret min stolthed. Og hvad har hun? Hendes ungdom er forbi, hendes skønhed er falmet, som naturens love byder, og hendes elsker er død. Hvad har hun bevaret?

JELENA og SONJA kommer ind; efter dem kommer FRU VOITSKAJA med en bog. Hun sætter sig og begynder at læse. En rækker hende et glas te, som hun drikker uden at se op.

SONJA. [Hurtigt til barnepigen] Der står nogle bønder derude og venter. Gå ud og hør, hvad de vil. Jeg skænker teen. [Skænker te i nogle glas.]

MARINA går ud. JELENA tager et glas og sætter sig i hængekøjen og drikker.

ASTROV. Jeg er kommet for at se din mand. Du skrev, at han havde gigt og jeg ved ikke hvad, og at han var meget syg, men han ser jo ud til at være frisk som en fårekylling.

JELENA. Han var lidt nedtrykt i går aftes og klagede over smerter i benene, men i dag ser han ud til at have det godt igen.

ASTROV. Og jeg red de tyve mil herhen i galop, alt hvad remmer og tøj kunne holde! Men pyt med det, det er ikke første gang. Nu, hvor jeg er her, bliver jeg til i morgen og skal under alle omstændigheder sove quantum satis.

SONJA. Åh, vidunderligt! Du overnatter så sjældent hos os. Har du allerede spist?

ASTROV. Nej.

SONJA. Godt. Så spiser du sammen med os. Vi spiser klokken syv nu. [Drikker sin te] Den te er kold!

TELEGIN. Ja, samovaren er blevet kold.

JELENA. Det gør ikke noget, hr. Ivan, så drikker vi kold te.

TELEGIN. Undskyld mig, men jeg hedder ikke Ivan, men Ilja, frue – Ilja Telegin, eller Vafler, som jeg undertiden bliver kaldt på grund af mit koparrede ansigt. Jeg er Sonjas gudfar, og Deres mand, hans Excellence, kender mig særdeles godt. Jeg bor nu hos Dem, frue, her på godset, og måske vil De være så venlig at bemærke, at jeg spiser sammen med Dem hver dag.

SONJA. Han er vores store hjælp, vores højre hånd. [Ømt] Kære gudfar, lad mig skænke dig lidt te.

FRU VOITSKAJA. Åh! Åh!

SONJA. Hvad er der, bedstemor?

FRU VOITSKAJA. Jeg glemte at sige det til Aleksander – jeg har mistet hukommelsen – i dag fik jeg et brev fra Pavel Aleksejevitj i Kharkov. Han har sendt mig en ny pjece.

ASTROV. Er den interessant?

FRU VOITSKAJA. Ja, men mærkelig. Han tilbageviser netop de teorier, han forsvarede for syv år siden. Det er forfærdeligt!

VOITSKI. Der er ikke noget forfærdeligt ved det. Drik din te, mor.

FRU VOITSKAJA. Det virker, som om du aldrig vil høre på, hvad jeg har at sige. Undskyld, Jean, men du har forandret dig så meget det sidste år, at jeg knap nok kender dig. Du plejede at være en mand med faste overbevisninger og en oplysende personlighed –

VOITSKI. Ja, bestemt. Jeg havde en oplysende personlighed, som ikke oplyste nogen. [En pause] Jeg havde en oplysende personlighed! Man kunne ikke sige noget mere bidende. Jeg er syvogfyrre år. Indtil sidste år prøvede jeg, ligesom du gør nu, at blænde mig selv for livets sandheder med dit pedanteri. Men nu – åh, hvis du bare vidste det! Hvis du vidste, hvordan jeg ligger vågen om natten, syg af sorg og rasende over at tænke på, hvor dumt jeg har spildt min tid, mens jeg kunne have fået alt det ud af livet, som min alderdom nu forbyder mig.

SONJA. Onkel Vanja, hvor deprimerende!

FRU VOITSKAJA. [Til sin søn] Du taler, som om dine tidligere overbevisninger på en eller anden måde havde skylden, men det var dig selv, ikke dem, der fejlede. Du har glemt, at en overbevisning i sig selv ikke er andet end døde bogstaver. Du skulle have gjort noget.

VOITSKI. Gjort noget! Det er ikke enhver, der kan være en perpetuum mobile-skribent som din Hr. professor.

FRU VOITSKAJA. Hvad mener du med det?

SONJA. [Bønfaldende] Mor! Onkel Vanja! Jeg beder jer!

VOITSKI. Jeg tier. Jeg undskylder og tier. [En pause.]

Læs videre: Onkel Vanja- Scener fra livet på landet i fire akter

Dette er den gratis smagsprøve på Onkel Vanja- Scener fra livet på landet i fire akter fra Library of Alexandria.

Læs og lyt til hele bogen og over 200.000 andre med 90 dage gratis:

https://libraryofalexandria.com/da/products/uncle-vanya-scenes-from-country-life-in-four-acts